

на них будуть видані патенти; сплата мита за підтримку патенту здійснюється через 3,5, 7,5 і 11,5 років після первинної видачі патенту. Ці та інші особливості законодавчого регулювання патентування службових винаходів у США можуть бути корисним у процесі розробки та удосконалення винахідницького законодавства України.

¹ Захист прав інтелектуальної власності: досвід Сполучених Штатів Америки. – 3б. документів, матеріалів, статей / За заг. ред. О. Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 368 с. – С. 134.

² Розенберг П. Основи патентного права США. / П. Розенберг. – М.: Прогресс, 1979. – 462 с. – С. 228.

³ Патентное законодательство зарубежных стран: Переводы. Т. 1. / Сост. Н. К. Финкель. – М.: Прогресс, 1986. – 654 с. – С. 183.

⁴ Соловьева С. В. Регулирование режима изобретений в законодательстве США / С. В. Соловьева // Законодательство о науке: Современное состояние и перспективы развития / Отв. ред. В. В. Лапаева. – М., 2004. – С. 296.

⁵ Краткий обзор правового регулирования служебных изобретений по праву России, Германии и Англии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakonia.ru/analytics/77/52345>

⁶ Uphoff B., Massey R., Sellars C., Bari M., Campbel C. and Tauber K. Employee's Invention Rights in Europe and the U.S. // Global Intellectual Property, Asset Management Report, WorldTrade Executive, Inc. – 2005. – Vol. 7. – № 3.

⁷ Дело In Modern Controls, Inc v. Andreadakis, 202 U.S.P.Q. 19 (D.Minn. 1978).

⁸ Campbell Evans P. Who gets the Patent for an Employee's Invention // MASS High Tech. – 2002. – Feb. – P. 4.

⁹ Иванова И. Вознаграждение за служебное изобретение / И. Иванова // ИС. Промышленная собственность. – 2005. – № 12. – С. 39.

¹⁰ Нидерхауз Мейер. Юридические права химиков и инженеров / Нидерхауз Мейер // Публикации Американского химического общества. – 1977. – С. 48.

¹¹ Там само. – С. 26.

¹² Сьютон. Компенсации за изобретения служащих. // Chem. Технология. – 1975. – № 86 (февраль).

Резюме

Стаття присвячена дослідженню особливостей патентування службових винаходів у США, що є особливо актуальним в умовах розширення міжнародних економічних зв'язків у всесвітньому масштабі й підвищення значення інтеграційних процесів в економіці.

Ключові слова: патентування, інтелектуальна власність, промислова власність, службовий винахід, винахідницьке законодавство.

Резюме

Статья посвящена исследованию особенностей патентования служебных изобретений в США, которые являются особенно актуальными в условиях расширения международных экономических отношений во всемирном масштабе и повышения значения интеграционных процессов в экономике.

Ключевые слова: патентование, интеллектуальная собственность, служебные изобретения, промышленная собственность, изобретательское законодательство.

Summary

Presentation of scientific paper is devoted to investigation of patenting employee inventions in the USA that are especially actual in the conditions of expansion of international economic relations in a world scale and increase of value of integration processes in an economy.

Key words: patenting, intellectual property, employee inventions, industrial property, inventor legislation.

Отримано 27.12.2011

У. Б. АНДРУСІВ

*Уляна Богданівна Андрусів, старший викладач
Львівського державного університету внутрішніх
справ*

РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ МОВЛЕННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

В останні кілька десятиліть у зв'язку з різким розширенням обсягів мовлення, появою нових засобів масової інформації та телекомунікаційних технологій, питання забезпечення належного рівня охорони ре-

зультатів діяльності телерадіомовних організацій набуло особливої значимості. Однією з найбільш актуальних проблем при цьому вважається «піратство», а з винаходом мережевих технологій ситуація ще більше ускладнилася. Організації мовлення прагнуть захистити власний інформаційний продукт від неправомірного використання третіми особами.

На жаль, доводиться констатувати, що законодавець не завжди своєчасно відповідає на виклики науково-технічного прогресу, в результаті чого охорона прав на об'єкти телерадіоорганізацій містить уразливі й нечіткі положення, характеризується прогалинами та колізіями при вирішенні практичних ситуацій.

Дослідження даної проблематики практично залишилось поза увагою цивілістів. Висвітленню окремих аспектів охорони прав на результати діяльності організацій мовлення присвячені праці таких науковців, як Р. Б. Шишка, О. М. Мельник, Л. І. Подшибіхін, К. Б. Леонтьєв, О. П. Сергєєв, Е. П. Гаврилов.

Особливого значення у цих умовах набуває дослідження правової природи результатів діяльності телерадіомовних організацій. У цій роботі, шляхом дослідження правових положень національного та міжнародного законодавства у розглядуваній сфері та співставлення з законодавством зарубіжних країн, спробуємо з'ясувати здобутки та недоліки надання правової охорони об'єктам організацій мовлення та віднайти шляхи вирішення назрілих проблем.

Передусім варто зазначити, що організації мовлення володіють правовою охороною своїх програм та передач, які виникають у результаті їхньої професійної діяльності і, як зазначає у своїй праці А. Сіренко, являються основним засобом транслявання інформації між державами¹.

У більшості держав, за винятком держав англосаксонської правової системи, результати діяльності організацій мовлення належать до об'єктів, що охороняються суміжними правами. При цьому варто зауважити, що програми (передачі) організації мовлення крім того, що є об'єктами суміжних прав, безперечно, є творами – інакше вони не були б наділені правовою охороною.

Так, до розглядуваних об'єктів слід віднести твори, які фіксуються на певному матеріальному носії у вигляді серії послідовних кадрів чи аналогових або цифрових сигналів, які кодують зображення, і сприйняття яких є можливим виключно за допомогою певного виду екрана, на якому такі зображення відображаються за допомогою певних технічних пристроїв.

Слушним при цьому є зауваження Р. Б. Шишки, що суб'єктивні права ... на об'єкти суміжних прав виникають з моменту надання твору об'єктивної форми². Отже, лише після набуття об'єктивної форми або фіксації на певному матеріальному носії досліджуваній об'єкт може бути доведений до відома глядача.

Суміжні права організації мовлення поширюються на форму, під якою слід розуміти результат діяльності організації мовлення, виражений у вигляді програми (передачі). Передачею можна іменувати об'єктивну форму вираження, в якій існує матеріал, що лежить в основі мовлення після його фіксації відеокамерою за допомогою передавального пристрою з метою наступного повідомлення публіці. Передача (програма) – це результат діяльності організації мовлення, втілений у трансльованих публіці сигналах.

Окрім того, відзначимо, що зміст програми (передачі) мовлення, не охороняється суміжним правом. Разом з тим, зміст програми (передачі) також має практичне значення, до прикладу при її ідентифікації.

Вбачаємо необхідним зосередити увагу на об'єктній сфері охорони прав організацій мовлення.

Український Закон «Про авторське право і суміжні права» окреслює види об'єктів суміжних прав, серед яких незалежно від призначення, змісту, оцінки, способу і форми вираження, є передачі (програми) організацій мовлення (ст. 35). Аналогічна норма регламентована Цивільним кодексом України (ст. 449 ЦК України). Зазначеними нормами охороняються «передачі (програми)» організацій як ефірного, так і кабельного мовлення.

Прогалиною цих законів є те, що вони не містять дефініції термінів «програма» та «передача» як особливих об'єктів охорони, хоча вони є досить складними і неоднозначними, тому, безумовно, потребують детальної регламентації. Сфера створення та використання цих інформаційних продуктів регулюється спеціальним Законом «Про телебачення і радіомовлення», який і надає відповідні визначення.

Окрім того, привертає увагу нечіткість термінології, що вживається у цих нормативних актах, як у Законі, так і у ЦК зазначено низку назв одного і того ж об'єкту.

У цивілістичній науці існують різні точки зору стосовно того, що є об'єктом суміжних прав організацій мовлення. Так, Н. Є. Яркіна вважає, що об'єктом охорони мають бути не передачі, а саме програми організацій мовлення, оскільки передачі є частиною програм, а охороною має користуватись безперервне мовлення – програма, що найчастіше і є предметом незаконних посягань³. Протилежної точки зору дотримується В. Негрескул, зокрема вона пропонує залишити у Законі один термін – «передача організацій мовлення»⁴.

Щоб розібратися, що ж насправді охороняється правом і є об'єктом суміжних прав організацій мовлення, є сенс звернутися до закордонного досвіду вирішення даного питання.

У країнах загального права (Австралія, Ірландія, Кенія, Нігерія, Нова Зеландія, Велика Британія) результати організаційно-технічної діяльності організацій мовлення розглядаються як твори і підпадають під авторсько-правову охорону.

Поняття авторського права визначається терміном «copyright». Ця правова конструкція спрямована на захист володільця авторського права від будь-якого недозволеного відтворення твору. Якщо в державах романо-германської правової системи головною підставою для надання авторсько-правової охорони є творча діяльність автора, то в державах англо-американської правової традиції таким є економічний вклад у створення об'єкта.

У країнах романо-германської традиції визнається факт існування суміжних прав та проводиться чітке розмежування між передачею як організаційно-технічною діяльністю, щодо якої телерадіомовлення користуються суміжними правами, і змістом програми використання якого регулюється іншими правовими нормами.

Аналіз законодавчих актів держав романо-германської правової системи, англо-американської правової системи показує, що об'єкти, щодо яких організаціям мовлення надається правова охорона, мають різні найменування. Свідченням цього є наявність відповідних норм у законодавстві цих держав. Так, у Німеччині (§ 87 Закону Німеччини «Про авторське право та суміжні права»⁵), Італії (ст. 79 Закону Італії «Про авторське право та права, суміжні з їх використанням»⁶) та Швейцарії (ст. 37 Федерального закону Швейцарії «Про авторське право і суміжні права»⁷) організаційно-технічна діяльність з передачі інформації (звуку або зображення і звуку) називається передачею.

Необхідно відзначити, що Закон РФ «Про авторське право і суміжні права» окремо не виділяє статтю, яка б визначала види об'єктів суміжних прав. Лише проаналізувавши положення Розділу III вказаного нормативного документу, можна дійти висновку, що об'єктом правової охорони організації ефірного і кабельного мовлення також є передача⁸.

Разом з тим, як було з'ясовано, якщо в більшості держав англо-американської правової системи передача – це трансляція, то в державах континентального права передача – це нематеріальний об'єкт, що складається з сигналів, що несуть звуки і / або зображення.

Натомість французьке законодавство визначає об'єктом правової охорони програми організацій аудіовізуального мовлення (ст. L.216-1 Кодексу Франції), під якою розуміється послідовність звуків та зображень, що пропонуються до уваги публіки у рамках ефірної трансляції або розповсюдження по кабельній мережі організаціями мовлення чи операторами кабельного зв'язку і призначених для того, щоб їх почув або побачив широкий загал, в залежності від кожного конкретного випадку⁹.

Зауважимо, що у деяких країнах об'єктом правової охорони визначено трансляцію. До прикладу, п. 11. ст. 1 Законом Литовської Республіки «Про авторські права та суміжні права» регламентовано, що об'єктом суміжних прав є радіо і (або) телевізійна трансляція організації мовлення¹⁰. Іспанське законодавство взагалі містить норму про те, що об'єктами правової охорони визнаються як передачі, так і трансляції (ст. 126 Закону Іспанії «Про інтелектуальну власність»¹¹).

Дозволимо собі з цим не погодитись, так як трансляція має на увазі під собою спосіб розповсюдження передачі (програми), а охороні підлягає сам результат діяльності організації мовлення.

У законодавстві більшості країн пострадянського простору, зокрема Грузії, Молдови, Латвії і т.д., правова охорона надається як програмам, так і передачам. Така ж позиція була закріплена в Модельному кодексі інтелектуальної власності для держав-учасниць СНД¹².

На наше глибоке переконання, підхід, який реалізований у законодавстві країн континентальної системи права, є найбільш оптимальним, оскільки він повною мірою відповідає інтересам організації мовлення.

З огляду на це, нам цілковито імпонує позиція вітчизняного законодавця, викладена у наведених вище нормах, безумовно об'єктом посягання може бути як окрема передача, так і програма в цілому.

Вважаємо також необхідним внести ясність у визначення об'єкта суміжних прав організації мовлення.

Понятійний апарат міститься у Законі України «Про телебачення і радіомовлення» у редакції від 12 січня 2006 року. Стаття 1 чітко визначає дефініції «програми» і «передачі». У цьому сенсі передача – це змістовно завершена частина програми (телерадіопрограми), яка має відповідну назву, обсяг трансляції, авторський знак, може бути використана незалежно від інших частин програми і розглядається як цілісний інформаційний продукт.

Під терміном «програма», відповідно до Закону, слід розуміти поєднану єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), яка має постійну назву і транслюється телерадіоорганізацією за певною сіткою мовлення.

Як вбачається, цей термін ширший за передачу і є відображенням кінцевого результату щодо здійснення мовлення, у тому числі певну компановку і послідовність передач, яка потребує організаційних та технічних зусиль.

Варто відзначити, що 18 грудня 2007 р. набрала чинності Директива 2007/65/ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги, яка замінила Директиву «Телебачення без кордонів». Цей документ став серйозним кроком відходу від уявлень про традиційне телебачення «за розкладом», на якому базується українське законодавство у досліджуваній сфері, і переходу до ринку аудіо-відеопослуг (медіа-послуг). Основну увагу Директиви приділено адаптації європейських норм до конвергенції різних типів медіа: телебачення, Інтернету, мобільного зв'язку, послуг за принципом «сплата-за-перегляд» (pay-per-view) та «відео-на-замовлення» (video-on-demand).

Аудіовізуальні медіа-послуги можуть бути двох видів. Перший вид – лінійні послуги – телепрограми або телемовлення, що надаються провайдером медіа-послуг для одночасного перегляду аудиторією на основі сітки передач (програм). Мова тут, як бачимо, йде про традиційне телебачення на основі будь-якої технічної платформи – ефіру, кабелю, супутнику, Інтернету, мобільної телефонії і т.д.

Другий вид – нелінійні послуги – надаються провайдером медіа-послуг для перегляду програм у момент за вибором самого глядача і за його індивідуальною заявкою на основі каталогу програм, відібраних цим провайдером медіа-послуг.

З огляду на те, що вітчизняне законодавство відображає характер суміжних прав організацій мовлення лише стосовно традиційного телебачення, вбачаємо доцільним закріпити ефективну охорону нелінійних аудіовізуальних медіа-послуг, шляхом надання телерадіоорганізаціям права встановлювати каталог програм, форма і зміст якого співвідносяться з формою і змістом телевізійного мовлення.

Враховуючи викладене, програмою слід визнавати поєднану єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), яка має постійну назву і транслюється телерадіоорганізацією за певною сіткою мовлення або каталогом, який визначається організацією мовлення або провайдером програмної послуги.

Окремо слід зупинитися на досліджуваному об'єкті у наступному аспекті.

Під час роботи Генеральної Асамблеї Всесвітньої організації інтелектуальної власності та Постійного комітету з авторського права і суміжних прав висловлювалася точка зору, відповідно до якої пропонувалось визначити сигнал, як об'єкт охорони організацій мовлення. Ця позиція лягла в основу при розробці Проекту Договору ВОІВ про охорону організацій мовлення. Так, ст. 3 проекту Договору, яка окреслює сферу його застосування, передбачає, що охорона, яка надається за цим Договором, поширюється лише на сигнали, що використовуються для передачі одержувачами охорони за даним Договором, а не на твори та інші об'єкти, що охороняються, які несуть такі сигнали¹³.

Вказані положення свідчать про відмежування носія та змісту: охорона, що надається цим Договором несучому програмі сигналу, повністю відокремлена від охорони змісту, використовуваного у цих сигналах.

Вважаємо, що даний підхід був запропонований представниками країн з англосаксонською системою права, у яких не розмежовуються авторське право і суміжні права. Так, американський законодавець визначає мовлення телерадіоорганізацій, як публічне сповіщення, що, на думку окремих держав-членів ВОІВ, надає організації мовлення право на охорону сигналу¹⁴.

Підхід на основі охорони сигналів охоплює весь проект Договору шляхом визначення терміна «передача в ефір», під яким розуміють несучий програмі сигнал. Така назва цього об'єкта збережена у цьому документі з метою забезпечення відповідності з Угодою ТРІПС та Римською конвенцією. Брюссельська конвенція також містить термін «сигнал», який визначається як створювана за допомогою електронних засобів несуча частота, що здатна передавати програму. Чинне законодавство України не оперує цим терміном, за винятком положень, які торкаються супутникового мовлення (ст. 41 Закону «Про авторське право і суміжні права»).

Звернувшись до зарубіжного досвіду, відзначимо, що у розумінні п. 2 Правил надання послуг зв'язку для цілей телевізійного мовлення і (або) радіомовлення, затверджених Постановою Уряду Російської Федерації від 22 грудня 2006 р. № 785 (в ред. Постанови Уряду РФ від 16.02.2008 № 93), сигнал телерадіопроеграми – це електричний сигнал програми телерадіомовлення, технічні параметри якого визначені мовником відповідно до технічних норм та стандартів¹⁵. Варто зауважити, що об'єктом охорони організацій мовлення російський законодавець визнає все-таки програми, а не сигнали.

У літературі «сигнал» визначають як електромагнітну хвилю, характеристики якої можуть змінюватися для передачі теле- або радіопрограм¹⁶ або як матеріальний носій інформації¹⁷, проте об'єктом охорони права інтелектуальної власності є сама інформація, а не матеріальний носій, за допомогою якого вона передається.

Зауважимо, що на консультативній нараді Ради Європи, яка проходила 28–29 січня 2010 р., було відзначено, що саме питання стосовно сфери застосування пропонованого Договору ВОІВ про охорону організацій мовлення стало каменем спотикання на шляху до його прийняття впродовж дванадцяти років¹⁸.

З огляду на зазначене, на наше глибоке переконання, підхід на основі охорони сигналів є не зовсім вдалим: надто технічним та не враховує творчого внеску телерадіоорганізацій. Вважаємо, що саме програма (передача), як результат вираження творчої та технічної праці безлічі людей, має становити об'єкт охорони, а сигнал є лише технічним засобом доведення її до публіки.

Вважаємо необхідним зосередити увагу на питанні виникнення суб'єктивних прав на програми (передачі) організацій мовлення, тобто з якого моменту вони охороняються законом як об'єкти суміжних прав.

Зауважимо, що правова охорона об'єктів інтелектуальної власності починає свій перебіг з моменту настання юридичного факту, визначеного в законі. Що торкається об'єкту суміжних прав організації мовлення – такий факт визначений Законом України «Про авторське право і суміжні права» та Цивільним кодексом України.

Зокрема, ч. 3 ст. 451 Цивільного кодексу України проголошує, що право інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення виникає з моменту її першого здійснення. У контексті ст. 455 вказаного нормативного акту під «здійсненням» слід розуміти «трансляцію та ретрансляцію».

Слід зазначити, що закріплений у Цивільному кодексі початок відліку надання правової охорони результатам діяльності телерадіоорганізацій в основному відповідає положенням, регламентованих ст. 3 Директиви 2006/116/ЄС від 12 грудня 2006 р. про строк охорони авторських прав і певних суміжних прав (кодифікована версія), за винятком того, що у документі Співтовариства конкретизуються способи, за допомогою яких інформаційні продукти стають помітними для публіки, зокрема: ... після першої трансляції передачі, незалежно від того, транслювалася така передача за допомогою дротового чи бездротового зв'язку, включаючи кабельну або супутникову трансляцію¹⁹. Вважаємо доцільним імплементувати зазначені положення у національне законодавство.

Окрім того, варто звернути увагу на той факт, що законодавець у ч. 3 ст. 44 Закону України «Про авторське право і суміжні права» закріпив положення, у відповідності до якого початок правової охорони про-

грам організацій мовлення обчислюється від дати першого публічного сповіщення передачі. Безперечно, розбіжності між Законом та Кодексом мають бути усунені, адже вони визначають рівень правової культури нормативних документів.

Варто відзначити, що законодавець, визначаючи термін надання охорони об'єкту організації мовлення, відштовхується від моменту першої трансляції (публічного сповіщення). Видається, що зазначене положення встановлює припущення, тобто фікцію, так як передача, яка пов'язана з сигналами, зокрема, з певною електромагнітною хвилею, ніколи не може бути ідентичною іншій передачі, оскільки будуть використовуватися інші сигнали.

Як вбачається з наведених норм, законодавець пішов шляхом визнання програми (передачі) об'єктом охорони лише з моменту її доведення до широкого загалу. Дана правова конструкція нам видається не зовсім вдалою. Незважаючи на те, що до моменту трансляції результат діяльності організації мовлення ще не може виконати своє основне призначення, на наше глибоке переконання, очевидною є необхідність виділення передач як особливих об'єктів правової охорони ще до виходу їх у світ.

На наше глибоке переконання, для забезпечення повноцінного захисту прав організацій мовлення необхідно надати охорону не лише трансльованій програмі (передачі), але також і програмі, яка записана, але ще не передана в ефір. З огляду на це, нам цілковито імпонує позиція вітчизняних та зарубіжних цивілістів, які вважають, що право інтелектуальної власності на передачу (програму) мовлення виникає з моменту її створення²⁰. На підтвердження цього судження, Ф.Штольц у своїй праці відзначає, що особливість суміжних прав полягає у тому, що вони надаються щодо загального результату роботи, який повинен охоронятися від незаконних дій третіх осіб. Тобто повинен охоронятися результат організаційної діяльності організації мовлення, що виражається в підготовці знімальної групи, технічного обладнання та матеріалу, а також переробки матеріалу до стану, придатного для трансляції²¹.

Зауважимо, що такий ж підхід закріплено в законодавстві окремих іноземних держав. Зокрема, в Законі Камеруну «Про авторське право та суміжні права» особливістю суміжних прав організацій мовлення визначено існування зображень та/або звуків у формі сигналів, призначених для трансляції²². У Законі США «Про авторське право» також регламентовано, що авторсько-правова охорона може бути поширена, в тому числі і щодо об'єкта, який передує основному мовленню²³.

Окремо слід зазначити, що такої ж позиції дотримується ВОІВ. Так, ст. 11 проекту Договору ВОІВ про охорону прав організацій мовлення містить положення, згідно з якими організації мовлення наділені адекватною та ефективною правовою охороною від будь-яких дій, що згадуються в ст. 6–10 цього Договору, щодо своїх «сигналів, що передують мовленню в ефір» або «передмовлених сигналів»²⁴. Причому під останніми слід розуміти сигнали, які не призначені для прямого прийому публікою. Такі сигнали використовуються організаціями ефірного мовлення для передачі програмного матеріалу зі студії або, наприклад, з місця події до місця, де розташований передавач. Такі сигнали можуть також використовуватися для передачі програмного матеріалу між організаціями ефірного мовлення, який може використовуватися для передачі в ефір після його редагування.

Безумовно, незважаючи на те, що основна практична потреба в особливій правовій охороні прав організацій мовлення виникає з моменту випуску передач в ефір або повідомлення для загального відома по кабелю, самі передачі стають об'єктами правової охорони з моменту їх створення.

Ця позиція є обґрунтованою, оскільки ймовірні випадки, коли створена, але ще не оприлюднена програма (передача) може стати об'єктом неправомірного посягання третіми особами, наприклад, оприлюднена ними. Проте, як впливає з положень чинного законодавства, такі дії не можна вважати незаконними, оскільки суміжне право на таку програму (передачу) ще не виникло. Безперечно, у даному випадку права організації мовлення, які створили програму (передачу), потребують охорони від неправомірного використання.

Такий підхід, зокрема, дозволить успішно боротися з незаконним використанням («піратством») знятих репортажів, що передаються з місця зйомки якої-небудь події в організацію мовлення, але фактично ще не стали «передачами» в закріпленому у законодавстві значенні цього терміну.

Крім того відомо, що програми можуть створюватися на замовлення організації мовлення або з інших причин передаватися організаціям мовлення у межах цивільно-правових договорів. Стає зрозуміло, що права на програму в такій ситуації можуть бути порушені і до її трансляції.

Зауважимо, що інколи можливі передачі (радіо чи телебачення) без попереднього створення програми, так званий, «прямий ефір». У такому разі суб'єктивне право на цю передачу дійсно виникає з моменту її першої трансляції.

Отже, можливість існування прав на передачу або програму організації мовлення ще до моменту її трансляції не викликає жодних сумнівів.

Однак існують й інші точки зору. Так, деякі науковці вважають, що до реального виходу в ефір або повідомлення для загального відома по кабелю у організацій мовлення по відношенню до своїх програм (передач) жодних суміжних прав не виникає²⁵. З-поміж того, на думку Е.П. Гаврилова, «запис (звуко- або відеозапис) передачі, що не пішла в ефір або по кабелю може охоронятися як фонограма або аудіовізуальний твір»²⁶.

Слідуючи логіці Е.П. Гаврилова, можна дійти висновку, що після публічного сповіщення відбувається зміна правового режиму програми (передачі), в результаті чого коло прав організацій мовлення істотно зву-

жується порівняно з тими правами, якими вони володіли до цього моменту. Такий результат навряд чи піддається розумному поясненню.

Таким чином, програмами (передачами) мовлення повинні вважатися будь-які призначені для використання шляхом передачі в ефір і (або) сповіщення для загального відома по кабелю звуки і (або) зображення, незалежно від того, передані вони в ефір або тільки ще підготовлені для ефіру.

Результати проведеного автором дослідження дають всі підстави для наступних висновків:

- організації мовлення володіють правовою охороною своїх програм та передач, які виникають у результаті їхньої професійної діяльності;
- суміжні права організації мовлення поширюються на форму, під якою слід розуміти результат діяльності організації мовлення, виражений у вигляді програми (передачі);
- програмою слід визнавати поєднану єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), яка має постійну назву і транслюється телерадіоорганізацією за певною сіткою мовлення або каталогом, який визначається організації мовлення або провайдером програмної послуги;
- програма (передача), як результат вираження творчої та технічної праці безлічі людей, має становити об'єкт охорони, а сигнал є лише технічним засобом доведення її до публіки;
- частину 3 ст. 451 Цивільного кодексу України пропонуємо викласти у новій редакції: суб'єктивне право інтелектуальної власності на передачу (програму) організації мовлення виникає з моменту першої трансляції передачі, незалежно від того, транслювалася така передача за допомогою дротового чи бездротового зв'язку, включаючи кабельну або супутникову трансляцію;
- незважаючи на те, що основна практична потреба в особливій правовій охороні прав організацій мовлення виникає з моменту випуску передач в ефір або повідомлення для загального відома по кабелю, самі передачі стають об'єктами правової охорони з моменту їх створення.

¹ Сіренко А. Адаптація законодавства України про інтелектуальну власність організацій мовлення до стандартів ЄС/ А. Сіренко / Сучасні проблеми адаптації цивільного законодавства до стандартів Європейського Союзу: Матеріали І Міжнародної науково-методичної конференції. – Львів, 2006. – Вип. 1. – 514 с. – С. 415–416.

² Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності. Авторсько-правовий аспект / Р. Б. Шишка. – Харків, 2002. – 368 с. – 180 с.

³ Яркіна Н. Є. Суміжні права в авторському праві: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук (12.00.03)/ Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого / Н. Є. Яркіна – Харків, 2000. – 20 с. – С. 10–12.

⁴ Негрескул В. Загальні питання авторського права і суміжних прав / В. Негрескул // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 2. – С. 17.

⁵ GERMANY. Law on Copyright and Neighboring Rights (Copyright Law) (Text of September 9, 1965, as last amended by the Law of July 16, 1998). // Intellectual Property Laws and Treaties. 1999 № 4. Text № 1-01.

⁶ ITALY. Law Protection of Copyright and Rights Related to its Exercise № 633 of April 22, 1941. (as last amended by Legislative Decree № 95 of February 2, 2001). / Режим доступу: <http://www.uatm.com.ua/>

⁷ SWITZERLAND. Federal Law on Copyright and Neighboring Rights (Federal Copyright Law) (of October 9, 1992, as amended by the Law of December 16, 1994). // Industrial Property and Copyright. 1996 № 1. Text № 1-01.

⁸ Популяев В. В., Вайпан В. А., Любимов А. П. Комментарий к Закону РФ «Об авторском праве и смежных правах» (постатейный). – М.: ЗАО Юстицинформ, 2006. – 152 с. – С. 112–115.

⁹ Делия Липцик. Авторское право и смежные права / Пер. с фр.; предисловие М. Федотова. – М.: Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. – 788 с. – С. 314–319.

¹⁰ Закон Литовской Республики «Об авторских правах и смежных правах» от 18 мая 1999 г. № VIII-1185. С изменениями и дополнениями, внесенными Законом от 5 марта 2003 г. № IX-1355 (новая редакция), Законом от 12 октября 2006 г. № X-855 / Режим доступу: <http://www.medialaw.ru/exussrlaw/l/lt/broadcast.htm>.

¹¹ SPAIN Law on Intellectual Property // Intellectual Property Laws and Treaties. 1999. № 9- Text 1-01.

¹² Модельный кодекс интеллектуальной собственности для государств-участников СНГ, принят на тридцать четвертом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи (постановление № 34-6 от 7 апреля 2010 года) / Режим доступу: <http://medialaw.asia/document/-5959>

¹³ Non-paper on the WIPO Treaty on the Protection of Broadcasting Organizations/ Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/ru/sccr_s2/sccr_s2_paper1.pdf

¹⁴ PROGRESS ON THE WIPO BROADCASTING AND WEBCASTING TREATY / Режим доступу: <http://www.cardozoaelj.net/issues/06/Asbell.pdf>

¹⁵ Правила оказания услуг связи для целей телевизионного вещания и(или) радиовещания, утвержденных Постановлением Правительства Российской Федерации от 22 декабря в 2006 г. № 785 (в ред. Постановления Правительства РФ от 16.02.2008 № 93) / Режим доступу: <http://www.rfcmd.ru/>

¹⁶ Артищев А. К. К вопросу о правовом разделении видов деятельности по распространению массовой информации в форме теле- и радиопрограмм и деятельности по связи в области телерадиовещания: основные понятия / А. К. Артищев // Законодательство и практика масс-медиа. – 2006. – № 1 / Режим доступу: <http://law.edu.ru/doc/>

¹⁷ Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2009. – 1008 с. – С. 796.

¹⁸ WIPO Broadcast treaty resurrected in Council of Europe / Режим доступу: <http://www.edri.blogactiv.eu/2010/02/12/>

¹⁹ Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on term of protection of copyright and certain related rights (codified version) // Official Journal of the European Union. L 372. – 27.12.2006. – P. 12–18.

²⁰ Подишбихин Л. И., Леонтьев К. Б. Проблемы охраны прав организаций вещания / Режим доступа: /http://www.copyright.ru/

²¹ Stolz F. Die Rechte der Sendeunternehmen nach Inkrafttreten der Urheberrechtsnovelle von 1985, GRUR. 1986. Н. 11. – S. 859. – С. 635.

²² Cameroon Law № 2000/011 of December 19, 2000 on Copyright and Neighbouring Rights // Intellectual Property Laws and Treaties. 2000. № 2. Text. 1-01.

²³ United States Code, Title 17— Copyrights (Copyright Law of 1976 (Public Law 94-553 of October 19, 1976). / Режим доступа: http://en.wikisource.org/wiki/Copyright_Act_of_1976

²⁴ Non-paper on the WIPO Treaty on the Protection of Broadcasting Organizations / Режим доступа: http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/ru/sccr_s2/sccr_s2_paper1.pdf

²⁵ Гаврилов Э. П. Комментарий к Закону об авторском праве и смежных правах / Э. П. Гаврилов. – М.: Фонд «Правовая культура», 1996. – 250 с. – С. 183.

²⁶ Гаврилов Э. П. Смежные права в России и некоторых других странах СНГ / Э. П. Гаврилов // Бюллетень по авторскому праву. – 1996. – № 3. – Т. XXIX. – С. 52.

Резюме

Стаття присвячена дослідженню особливостей правової охорони прав на результати діяльності організацій мовлення, що є особливо актуальним в умовах розвитку інноваційних телекомунікаційних технологій. При цьому аналізуються як положення законодавства України в цій сфері, так і законодавче поле іноземних держав, а також права Європейського Союзу. На підставі проведеного аналізу зроблені висновки, які сприятимуть заповненню наявних прогалин та подоланню колізій і неточностей.

Ключові слова: програма організації мовлення, передача організації мовлення, аудіовізуальна медіа-послуга, сигнал мовлення, об'єктивна форма вираження, результат діяльності телерадіоорганізації, об'єкт правової охорони.

Резюме

Статья посвящена исследованию особенностей правовой охраны прав на результаты деятельности организаций вещания, что является особенно актуальным в условиях развития инновационных телекоммуникационных технологий. При этом анализируются как положения законодательства Украины в этой сфере, так и законодательное поле иностранных государств, а также права Европейского Союза. На основании проведенного анализа сделаны выводы, которые будут способствовать заполнению существующих пробелов и преодолению коллизий и неточностей.

Ключевые слова: программа организации вещания, передача организации вещания, аудиовизуальная медиа-услуга, сигнал вещания, объективная форма выражения, результат деятельности телерадиоорганизации, объект правовой охраны.

Summary

The article is devoted to the study of rights on the results of activity broadcasting organizations legal protection, that is especially actual in the conditions of development of innovative telecommunication technologies. Provisions of the valid Ukrainian legislation in this sphere along with foreign states', and European Union law were analyzed. According to the results of the analysis it is concluded that will assist filling up of existent lacunas in law and overcoming of collisions and inaccuracies.

Key words: program of broadcasting organization, broadcast of broadcasting organization, audiovisual media service, broadcasting signal, objective form of expression, result of activity of telerradioorganization, object of legal protection.

Отримано 12.12.2011

В. О. ВОЛОШИН

*Василь Олександрович Волошин, здобувач
Київського університету права НАН України*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Необхідність належного правового забезпечення договірної регулювання відносин у сфері промислової власності обґрунтовується особливостями та значенням договірної обігу об'єктів промислової власності. З позиції загальної теорії договірних відносин можна наголосити на таких сутнісних і значенневих засадах договірної порядку регулювання відносин у сфері промислової власності, а саме: це регулятор відносин між конкретними особами, і тільки для них його виконання є обов'язковим; це акт волевиявлення двох чи більше сторін; має піднормативний характер; має певну процедуру укладення та відповідну форму.

Сьогодні можна наголосити на помітний підвищений інтерес до промислової власності, особливо до торговельних марок, з боку не тільки вчених, а й представників бізнесу та підприємців, а також засобів масової інформації. Це зумовлено тим, що в міру підвищення економічного значення кожного з об'єктів права